

Autor: Redakce

Máme velikonoce. Pro někoho svátky Kristovy oběti, pro jiné svátky jara. Ve skutečnosti však velikonoce odrážejí daleko hlubší podstatu vztahů našich předků s okolní přírodou na pozadí neustále se střídajících kosmických cyklů. Dnešní ateistické pojetí velikonoce, nazývajících je „svátky jara“, sice vnějškově užívá „pohanské“ symboliky, ale nechápe jejich skutečný dopad. Symboly se stávají pouhými znaky komerčního pojetí tohoto svátku, který modernímu člověku neříká ani ve své křesťanské, nebo pohanské podobě. Tak například kdo dnes chápe, proč jsou velikonoce spojeny s vejci, pletenými pomlázkami, či proč je s nimi spojen například zajíc?

Bohyně Ostara, která každým rokem vkládá do země nové sémě, pověřila zajíce, který má dlouhé nohy, proto dobře běhá a dlouhé uši, a proto umí naslouchat, aby jí přivedl ze vzdálené země nová semena.

Hlavním důvodem proč byl tímto úkolem pověřen právě zajíc, je však to, že se dokáže obětovat pro druhé. Když ho například honí pes a jsou dva zajíci, matou psa tím, že se střídají v běhu (jeden běží, druhý odpočívá). Často také matka zaječice odvádí pozornost psa, aby zachránila mladé (sebeobětuje se).

Tato pověst spojuje svátek Austró s Velikonocemi, které se někdy spolu navzájem kryjí. Avšak Velikonoce jsou posvátnou chvílí měsíčního kola, které nám znázorňuje jeden z projevů kola slunečního, tedy svátku Austró.

Zajíc (*Lepus Europeanus*)

Zajíc je zvíře, které se váže k Ostaře. Že toto přiřazení není zcela náhodné, si ukážeme níže.

Zajíc polní (*Lepus europaeus*) je v našich končinách hojně rozšířen, ale ne již tolik jako dříve. Stával se dost často obětí lovu, a také mu škodí moderní zemědělské hospodaření. Hlavně jedovaté látky a strojová technika.

Se zajícem se můžeme nejčastěji setkat právě v období konce zimy, tzn. Konec února, začátek března. V té době neklidně pobíhají po polích. Je to počátek doby jejich množení, které se říká honcování. Často můžeme vidět celé skupiny zajíců, z nichž je jen jedna zaječka ostatní jsou samečci. Teď už je tedy asi jasné, proč naši předkové slavili zajička jako jarní zvíře. Příroda byla vždy nejpřesnějším kalendářem a tak se lidé podle zvláštního chování zajíců mohli těšit na blížící se jaro.

Březost samic trvá 42 dnů. Mláďata zajíce, kterých bývá 2-5, se rodí osrstěná a hned vidí. Během roku samice vrhne mladé třikrát až čtyřikrát. V Irsku, Skotsku a Severní Evropě žije také zajíc běláček.

Zajíc podobný je králík divoký, ale liší se od něj podstatnými rozdíly. Je asi o polovinu menší, má šedou barvu na rozdíl od zajíce, který je zbarven hnědě. Králík si dělá nory, kdežto zajíc

se ukrývá ve křoví, oranici nebo trávě. Králíčí březost trvá 28-30 dnů a množí se celou dobu, od jara až do podzimu. Jistě znáte slovní spojení „množit se jako králíci“, „dělají to jak králíci“ apod. Nicméně králíků je u nás o dost méně, než zajíců.

Etymologicky je jméno zajíc zřejmě odvozeno od slovesa zeti – podle rozštěpeného horního pysku nebo od slovesa zati – od toho, že spí s otevřenýma očima. Někde toto slovo označuje i králíka. Přezdívalo se mu i jinými jmény, většinou podobnými, ale i např. jménem janek. Někde, zejména v Polsku, se věřilo, že při vyslovení zajícova jména nás postihne to, že budeme spát s otevřenýma očima.

Zajíc a mýty

Zajíc patří mezi zvířata Měsíce a je symbolem bohyně lásky. Řekové ho obětovali Afrodité. Keltové tento zvyk přenesli na mateřskou bohyni. Zajíci se objevují i někdy jako motivy na nádobách i bez spojitosti s lovem.

Dokonce známe jinošského boha z Le Touget (dnes je tato socha v muzeu v St. Germain), který drží zajíce před sebou a ten pokukuje po levé straně po psovi. Netváří se prý k sobě nepřátelsky.

Spojení psa a zajíce se objevuje i v pověsti o Ceridwen, která se rozezlena promění v psa a pronásleduje Gwiona Bacha, prchajícího zajíce. Celá pověst se odehrává asi následovně: Ceridwenin syn Morvana nebo Afangdu je na rozdíl od její dcery strašně ošklivý. Ona, aby jeho příšernost trochu vyvážila, tak mu chce připravit nápoj, který ho učiní moudrým a znalým věšectví. Rok a den tento nápoj bublá v kotli a hlídá jej Gwiona Bach. Ten si však krátce před uplynutím lhůty spálí prst třemi kapkami a bezděky jej strčí do úst. V tu chvíli se mu dostane všeho vědění. Zná minulost, přítomnost i budoucnost. A také ví, jaké nebezpečí mu hrozí od Ceridwen. Neváhá a rychle prchá. Postupně prchá v podobě zajíce, ryby a ptáka, ale Ceridwen ho pronásleduje v podobě psa, vydry a sokola. Nakonec se Gwion Bach promění v pšeničné zrno a Ceridwen ho v podobě černé slepice, která je symbolem půdy, sezobne a tím je zároveň oplodněna. Ta ho znovu porodí jako krásného chlapce, pro jeho krásu ho nedokáže usmrtit, a tak ho ve vaku hodí do moře. Tam je chlapec nalezen a dostane jméno Taliesin.

Gaius Julius Ceasar tvrdil, že zajíc patří mezi jedno z posvátných zvířat Britů. Důkazů se pro to mnoho nedochovalo. Rozšířena byla víra, že zajíc je nějak spojen s čarodějnicemi nebo vílami. Podle toho také byly v jednotlivých krajích pronásledování s velkou urputností nebo naopak vůbec. Dochovala se také pověst o Cianovi, synovi Maelmuidha, který šel svého psa na zajíce-vílu, až se zajíc promění v krásnou dívku, kterou si pak získá.

Jak vidíme, nedochovalo se o zajícovi tolik pověstí, jako o jiných zvířatech. Nebyl nikdy v centru dění jako zvířata silná a obávaná. To jistě souvisí i s válečným charakterem našich předků. Ale když se zaměříme více na ženskou stránku indoevropských mýtů, tak zjistíme, že i zvíře poměrně malé, známé hlavně tím, že vždy umí utéct, zde má své místo. Pro bojovníka je nemyslitelné utéct, ale u ženy není útěk hanbou, naopak je většinou vyžadován.

Obětavost, plodnost, to vše jsou ženské vlastnosti. Zajíc tedy patří k ženským božstvům a jako takového ho musíme chápat.

Převzato ze Sauilo, samizdatového občasníku indoevropské tradice.